

DÜZELEN TÜRKİYE- BAE İLİŞKİLERİ VE ORTADOĞU'YA ETKİSİ

SONER DOĞAN

Referans için: Doğan, Soner. "Düzelen Türkiye-BAE İlişkileri ve Ortadoğu'ya Etkisi". İNSAMER Analiz. 15.04.2022.

 Analiz

Ortadoğu'da 2011 yılında başlayan Arap Baharı süreci ve sonrasında farklı kutuplar içerisinde yer aldıkları için çatışmacı bir zeminde gelişen Türkiye-Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ilişkileri, son dönemde daha ılımlı, uzlaşmacı ve iş birliği merkezli bir görünüm sergilemektedir.

Türkiye'nin Arap Baharı sürecinde Arap halklarının yanında yer alması ve onları talepleri konusunda desteklemesi, başta BAE olmak üzere Suudi Arabistan ve monarşiyle yönetilen bazı ülkeleri rahatsız etmiştir. Bu kapsamda Mısır, Libya, Yemen, Tunus, Sudan ve Suriye

coğrafyası, Türkiye ve BAE'nin doğrudan karşı karşıya geldiği yerler olmuştur.

2013 yılında Mısır'daki askerî darbeyi destekleyen ve bu hamlesinde başarılı olan BAE, bu süreçle birlikte yumuşak ve sert gücünün farkına varmıştır. Mısır'da Müslüman Kardeşler üyesi Muhammed Mursi'nin Arap Baharı süreci sonunda cumhurbaşkanı seçilmesini kendisi için büyük bir tehlike olarak gören BAE, dönemin Mısır Savunma Bakanı General Abdulfettah es-Sisi'yi Mursi'ye karşı askerî darbe yapması için teşvik etmiştir. Suudi Arabistan dâhil birçok ülke daha Mısır'daki darbeye destek

vermiş ancak özellikle BAE, Mısırlı darbecilere her türlü istihbarat ve finansal yardımı sağlayarak ülkede önemli bir aktör hâline gelmiştir.

Mısır'da elde ettiği başarıdan sonra nüfuz ağırlığının farkına varan BAE, akabinde Yemen, Sudan, Libya, Suriye, Somali gibi çatışma alanlarında Türkiye'nin karşısında yer almıştır. Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin izlediği politikaları baltalamak ve haklı davasını boşa düşürmek için Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan ile ilişkilerini geliştirmiştir.

Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn gibi Körfez ülkeleri 2017 yılında Katar'a karşı başlattıkları çevreleme ve izolasyon hareketi sırasında da Türkiye ile karşı karşıya gelmiştir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, bu süreçte izlenen politikalar incelenirken BAE ve Suudi Arabistan veliaht prensleri Muhammed b. Zayed ile Muhammed b. Selman'ın yani genç kuşak veliaht prenslerin politikalarının da göz önünde bulundurulması, meselenin anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Zira Katar'a yönelik söz konusu hamlenin temel sebebi, BAE ve Suudi Arabistan veliaht prenslerinin Katar'ın kendilerinden farklı politikalar izlemesini cezalandırmak istemesidir. Türkiye, Katar'a uygulanan bu ambargo ve çevreleme harekâtına karşı çıkarak Katar'ın yanında yer almış

ve ülkede olası bir iktidar değişimi veya işgalin önüne geçmiştir. Bu süreçte BAE'li yöneticiler, Türkiye'nin bölgedeki politikalarından duydukları rahatsızlığı, Türkiye İran'dan daha tehlikeli ve mücadele edilmesi gereken bir ülke diyerek ifade etmişlerdir.

Gerginliğin devam ettiği dönemde Türkiye-BAE siyasi ilişkileri minimum düzeyde olsa da karşılıklı ticari ilişkiler hiç hız kesmemiştir. Yaşanan gerilime rağmen Türkiye'de yaklaşık 550 BAE sermayeli şirket faaliyet göstermektedir ve ilerleyen günlerde bu rakamın daha da artması beklenmektedir. Öyle ki 2020 yılında Türkiye ile BAE arasındaki ticaret hacmi pandemi koşullarına rağmen artarak 8,4 milyar dolara ulaşmıştır.

5 Ocak 2021 tarihinde düzenlenen Körfez İşbirliği Zirvesi'nde alınan kararla Katar'a uygulanan ambargonun sonlandırılması ve yaşanan gerilimin bitmesiyle Türkiye-BAE ilişkilerinde de yeni bir sayfa açılmış ve 2021 yılı itibarıyla Türkiye ve BAE arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla adımlar atılmıştır. Ancak bu noktada, BAE'nin Türkiye'ye yönelik izlediği gerginlik ve karşı cephe politikasından yarar sağlayarak çıktığını da belirtmek gerekir. BAE ayrıca Suudi Arabistan'dan rol çalarak bölgesinde etkin bir güç olduğunu ve kilit oyuncu olabileceğini Yemen, Libya, Mısır ve çatışma yaşanan

diğer bölge ülkelerinde de göstermiştir. Klasik Ortadoğu çalışmalarında İran, Türkiye, Mısır ve kısmi olarak Suudi Arabistan temel güç olarak öne çıkarken, günümüzde BAE'nin etki alanı ve nüfuzunun Mısır ve Suudi Arabistan'ı geçtiği görülmektedir.

İkili ilişkilerin geliştirilmesi kapsamında 2021 yılında Abu Dabi Veliht Prensi Şeyh Muhammed b. Zayed Al Nahyan'ın danışmanı Ankara'ya gelerek Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan ile görüşmüştür. Bu görüşme akabinde Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu BAE'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. 24 Kasım 2021 tarihinde Prens Şeyh Muhammed b. Zayed Al Nahyan'ın Ankara'ya gelmesi, ikili ilişkilerdeki ilerlemeyi hızlandırmıştır. Daha sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Prens Zayed'in davetine icabet ederek Şubat 2022'de BAE'ye gitmesi ve üst düzey karşılama törenlerinin yapılması, BAE başta olmak üzere bölge ülkelerinin Türkiye'ye yönelik politikalarının değişeceğinin sinyalini vermiştir. Türkiye ile BAE arasında askerî, ticari, kültürel, sağlık, bilim ve eğitim alanlarında kapsayıcı anlaşmaların yapılması, ikili ilişkilerin stratejik seviyeye çıkarılabileceği şeklinde değerlendirilmiştir.

İlişkilerin olumlu yönde seyretmesi ve iş birliği alanındaki bu ilerlemeler

sahada da kendini göstermektedir. Daha önce Libya'da farklı pozisyonlarda olan Türkiye ve BAE, ilişkilerin iyileştirilmeye başlamasından sonra aynı çizgide hareket etmektedir. Örneğin 24 Aralık 2021'de yapılması gereken seçimlerin ileri bir tarihe ertelenmesi üzerine Tobruk'ta bulunan Temsilciler Meclisi'nin 24 Aralık itibarıyla Abdulhamid Dibeybe hükümetinin meşruiyetini kaybettiğini söyleyerek yeni bir hükümet kurulması çalışmalarına hız vermesi ve geçici başbakan olarak Fethi Başağa'yı seçmesiyle yeniden kaos ortamına giren Libya'da bu süreçte Türkiye, BAE ve Mısır arasında bir iş birliği yürütülmektedir. Daha önce farklı cephelerde yer alan bu ülkelerin, ikili ilişkilerin geliştirilmesine paralel olarak birlikte hareket etmeye başladıkları görülmektedir. Bu durumla ilgili bir diğer örnek ise, Etiyopya'daki iç çatışmalar karşısında izlenen ortak siyasettir. BAE ve Türkiye, Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmet ile yakın ilişki kurarak ayrılıkçı Tigray güçlerine karşı merkezî hükümeti desteklemiştir.

Türkiye-BAE ilişkilerinin düzelmesi, Mısır ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin de Türkiye ile ikili ilişkilerini düzeltmelerinde önemli bir parametre olarak öne çıkmaktadır. T.C. Millî Savunma Bakanlığı'nın bir etkinlik esnasında Mısır'ı dost ve müttefik ülke

kategorisinde değerlendirmesi, Suudi Arabistan ile ikili ilişkilerin bozulmasına sebep olan Cemal Kaşıkçı dosyasının Türkiye’de kapatılarak dosyanın Suudi Arabistan’a gönderilmesi, Mısır’ın Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin tezlerine karşı çıkmaması, Suudi Arabistan’ın ise Türkiye’ye dolaylı yoldan uyguladığı ambargoyu kaldırması, tarafların ikili ilişkileri geliştirmek istediklerine dair adımlar olarak yorumlanmaktadır. Bütün bunların yanı sıra BAE, Türkiye’nin İnan’a karşı bölgede daha baskın bir aktör olmasını da istemektedir. Ayrıca BAE’nin başını çektiği İsrail ile normalleşme süreci, bölgedeki diğer ülkeler tarafından da takip edilmiştir. Tüm bu gelişmeler de BAE’nin Ortadoğu’da kilit bir oyuncu olarak öne çıktiğını göstermektedir.

Bütün bunlara ilaveten Türkiye ve İsrail’in bir süredir bozuk olan ikili ilişkilerini düzeltmek için adım atması, Türkiye’ye Doğu Akdeniz başta olmak üzere Ortadoğu coğrafyasında yeniden alan açmaktadır. BAE ve İsrail’in baş aktörler olduğu İbrahim Anlaşmaları ile bölgeye barışın getirilmesi girişimleri, Türkiye’yi de yakından ilgilendirmektedir.

Dolayısıyla Türkiye’nin ortaya çıkan yeni konjonktüre kayıtsız kalmadan taraflarla ilişkilerini onarması, önemli bir kazanım olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Türkiye’nin etkin savunma sanayi ürünleriyle Azerbaycan, Libya ve Ukrayna’nın haklı mücadelelerine destek vermesi, izlediği dış politika ve ekonomik ilişkileri, bölgesinde yükselen bir g olarak tarafların dikkatini çekmektedir.

Özetle Türkiye, Ortadoğu’ya yönelik politikalarında değişikliğe giderek bölge ülkeleriyle kazan-kazan siyaseti gütmeye başlamıştır. Neticede Türkiye-BAE ilişkilerinin stratejik seviyeye çıkarılması, sadece BAE’yi değil diğer Körfez ve bölge ülkelerini de etkileyecektir. Bu kapsam dhilinde Türkiye’nin Körfez lkeleriyle iş birliği çerçevesinde řu politikalar öne çıkmaktadır: İnan’ın nüfuzunu sınırlamada iş birliği, Afrika ülkelerine yönelik ikili iş birliklerinin geliştirilmesi, ABD’nin Ortadoğu’dan çekilmesi veya uzaklaşması sonucunda Türkiye’nin bölgedeki ağırlığının arttırılması, Türk savunma sanayi ürünlerinin talep/tercih edilmesi.

